



Māra Marnauza, Mendelis Bašs
DIRIĢĒŠANAS METODOĻIJA.
MENDELIS BAŠS. DZĪVE UN DARBI.
KORDIRIĢĒŠANAS PEDAGOĢIJA
 ("Zinātne", 2012)

Apskats un pārdomas

Aira Birziņa

2012. gada rudenī klajā laistās grāmatas autori ir RPIVA profesore, kordiriģente Māra Marnauza un emeritētais profesors, diriģents, komponists Mendelis Bašs, kurš 2012. gada 9. augustā 93 gadu vecumā aizgāja mūžībā. Grāmata rakstīta daudzu gadu garumā – tikai tā var izstāstīt Latvijas ebreja dzīvi 20. gadsimta vēstures peripetijās un tikai ilgu gadu darbā var iegūt viedumu un nozīmīgākās profesionālās atziņas.

Grāmatas virsraksts liecina par to, ka saturā lasāmas divas daļas. Pirmo daļu veido Mendelja Baša dzīvesstāsts vairāk nekā 90 gadu garumā ar tik daudzšķautņainajām 20. gadsimta vēstures lappusēm viena cilvēka mūžā, ar plašu muzikālās darbības aprakstu no kompozīcijas studenta gaitām līdz operu diriģenta un ilggadēja diriģēšanas profesora amatam. Grāmatas otrajā daļā aprakstīti diriģēšanas tehnikas pamati, kur iespējams lasīt, analizēt, skatīt zīmējumus un bildēs svarīgus manuālās tehnikas elementus un to lietošanas skaidrojumu. Tāpat nozīmīga šīs daļas tēma ir latviešu klasiskās *a cappella* kormūzikas formveides analīze, balstoties nozīmīgāko un skaistāko kordziesmu piemēros. Grāmatas noslēgumā dota profesora Mendelja Baša pedagoģiskās un radošās darbības statistika – absolventi, kompozīcijas, diriģētie skaņdarbi.

Grāmatas mērķauditorija ir gan lasītājs, kam interesē spēcīgu Latvijas personību dzīvesstāsti, gan jo īpaši diriģēšanas profesionāļi, pedagogi, mūzikas teorētiķi, studenti – topošie diriģenti un skolotāji, kas grāmatā varēs atrast daudz noderīga profesionālai darbībai vai izaugsmei.

Ņemot vērā, ka Latvijā profesionālā literatūra tiek izdota ļoti maz un ka kordiriģēšanā un kordziedāšanā, tāpat arī vokālajā vai kora darba metodikā mācību līdzekļu gandrīz vispār nav, šīs grāmatas iznākšana ir augstu vērtējams notikums. Grāmatas vērtību

īpaši nemazina tas, ka no latviešu valodas labskanības un teikumu saprotamības viedokļa ne viscaur tā lasās viegli un uzverami. Redakcionāli būtu iespējams to padarīt skaidrāku un korektāku, ja novērstu liekvārdību un precizāk ievērotu terminoloģijas lietojumu, bet jo īpaši – ja redakcionāli pārskatītu latviešu valodas kultūru un izteiksmes veidu, kas būtu vairāk piemērots profesionālai literatūrai. Tā kā grāmatā ir ļoti detalizēti aprakstīta diriģenta stāja, manuālā tehnika, taktsfigūras un citi svarīgi diriģēšanas elementi, varu to salīdzināt ar Mendelja Baša nodarbībās piedzīvoto, darīto un prasīto. Manuprāt, daži tehnikas elementi grāmatā pārāk sadrumstaloti un saskaldīti, un lasot ne visu viegli izprast.

Mendelja Baša personība, cilvēciskās īpašības un augstie profesionālie kritēriji bija tas pievilksnais spēks, kāpēc daudzi topošie kordiriģenti vēlējas studēt pie profesora. Ārējs miers un līdzsvarotība, inteliģence un loģika, precizitāte un prasīgums raksturo Mendeli Bašu kā cilvēku. Kā pedagogs viņš bija labvēlīgs, bet arī stingrs. Diriģēšanas tehnikas apguvē profesors izmantoja dažādus paņēmienus klases darbā, lai jaunais censonis pēc iespējas labāk attīstītu diriģēšanas žestu kultūru, lai šie žesti būtu estētiski baudāmi un racionāli. Diriģēšanas tehnikas tīrību profesors Bašs vērtēja kā svarīgāko instrumentu māksliniecisko ideju, vēlmju un vajadzību realizēšanai. Varētu šeit atcerēties piemērus, situācijas un metodes, kas stundu no stundas tika izmantotas, lai veidotu diriģenta izpratni par manuālo tehniku un tās nozīmi muzicējot. Grāmatas nodaļa par kordiriģēšanas pedagoģiju patiešām raksturo Mendelja Baša darba galvenos aspektus, pamatprasības un diriģenta tehnikas ideālus. Viņa spilgtākie diriģēšanas skolnieki bija un ir daudzi Latvijas kordiriģēšanas un kora kultūras veidotāji 20. gadsimta otrajā pusē un šobrīd. Te minami tādi izcili latviešu diriģenti kā Imants Kokars, Terēzija Broka, Aleksandrs Viļumanis un daudzi citi.

Latvijas kora kultūru, kordziedāšanas tradīcijas un Dziesmu svētkus zina un pazīst pasaulē. Kopš 20. gadsimta otrās puses sevišķi nozīmīga bijusi kordiriģēšanas skolas attīstība un Latvijas labāko kora uzvaras starptautiskos konkursos, kora kompozīcijas attīstība un izaugsme, kas šobrīd nodrošina Latvijas atpazīstamību mūzikas pasaulē. Svarīgi atcerēties, ka profesionāla kordiriģēšanas skola un izglītība mūsu valstī veidojusies tikai kopš 1944. gada, taču savos gandrīz 70 gados tā attīstījies līdz tādiem sasniegumiem, kas nodrošina jaunās paaudzes uzvaras diriģentu konkursos (Ainārs Rubiķis, Mārtiņš Ozoliņš u. c.), māksliniecisko vadītāju vai diriģentu amatus profesionālos simfoniskajos orķestros un koros, darbu operētāros.

Grāmatas par diriģēšanas tehniku pasaulē tiek rakstītas, konferences un meistarklasēs diriģēšana ir apspriesta tēma, taču Latvijā šajā jomā ir maz kas darīts, jo tikai dažas grāmatas un brošūras tapušas padomju gados, bet šī ir vienīgā grāmata, kas iznākusi pēdējo gadu desmitu laikā. Mendelis Bašs ar diriģēšanas tehnikas un formveides pētīšanu nodarbojies visu savu pedagoģiskās darbības laiku, jau 80. gados brošūrā publicēts viņa pētījumu materiāls. Arī šajā grāmatā tas iekļauts.

Latvijas kordiriģēšanas skolai ir savas iezīmes, starptautiski apliecināti panākumi, kas ļauj izteikt pārliecību, ka to būtu vērts piedāvāt lasāmā un skatāmā veidā profesionāļiem un topošajiem diriģentiem, kā arī veidot apmācības, seminārus u. c. darba formas, lai mūsu lielisko pieredzi un kordiriģēšanas zīmolu veidotu par vienu no pasaules diriģēšanas skolas pamatiem.

Lai arī grāmatai ir redakcionālas nepilnības, valodas izteiksmes neprecizitātes un samezgloti teikumi, tā viennozīmīgi ir liels devums latviešu kordiriģēšanas skolas izpētē un popularizēšanā. Pēdējos gados tapis vēl viens jauns materiāls vidusskolas kordiriģēšanas apmācības kursam, tā pamatu veidojis JVLMA profesors Jānis Lindbergs sadarbībā ar dažiem kolēģiem. Arī mani interesē daudzi specifiski profesionāli jautājumi gan par diriģēšanu kā estētisku un māksliniecisku procesu, gan manuālās tehnikas detaļām un



Māra Marnauza un Mendelis Bašs

nozīmību, gan arī par kormūzikas padziļinātu pētīšanu, lai spilgtāk to piedāvātu klausītājiem. Uzskatu, ka amatierkoru kustības nākotne būs iespējama un attīstīsies tikai tad, ja patlaban ļoti spēcīgā un mākslinieciski spilgtā diriģentu paaudze caur mācību materiāliem, pētījumiem un savas profesijas prestiža celšanu nodos savu meistarību jaunākajiem kolēģiem un studentiem. Ir ļoti nepieciešami zinātniski un metodiski materiāli, kas skaidrotu kora zinātni, kordziedāšanas tehnikas un paņēmienus. Tāpat kora literatūras izpēti, sistematizēšana un nošu izdošana. Līdz šim sasniegtais latviešu kora kultūrā dod stabilu pamatu tālākai visu mūsu profesionāļu rīcībai, kas rezultētos grāmatās, pasaules līmeņa kordiriģentu forumos, meistarklasēs un dažādās citās formās. Tie ir lieli uzdevumi visiem nozares profesionāļiem, lai Latvijas kora mūzika un kora kultūra turpinātu dzīvot un attīstīties. Izsaku vēlējumu un aicinājumu nozares profesionāļiem kopīgi meklēt ceļus un veidus, kā Latvijas kora mākslai pievērst lielāku pasaules uzmanību ne tikai ar interesantiem jaundarbiem, jaunām kora tehnikām un spožiem profesionālo koru koncertiem, bet arī kopīgi strādājot, lai Latvijas diriģēšanas skola iegūtu zīmola statusu visā pasaulē.

Kāpēc esmu aicināta un man ir ļaurs šajā žurnālā izteikties par grāmatu un profesoru Mendeli Bašu? Biju viņa studente simfoniskā orķestra diriģēšanas stundās un esmu kā kolēģe ar profesoru strādājusi Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā. Diriģente Māra Marnauza ar šo grāmatu devusi iespēju jaunās paaudzes cilvēkiem uzzināt par saviem aroda brāļiem, kas likuši pamatus šā brīža Latvijas kordiriģēšanas skolai, uzzināt par kultūras cilvēka likteni un mūža darbu. Ar vislielāko cieņu un pateicību atceros diriģēšanas stundas pie profesora Mendēļa Baša, tāpat arī daudzus dzīves mirklus, kas ļāvuši izpausties viņa cilvēcībai un sirsnībai. Lepojos, ka viņš ir viens no maniem diriģēšanas skolotājiem un manu skolotāju skolotājiem.

ORFEJA AUSS

sarunas par interpretāciju

Latvijas Radio 3 "Klasika"

svētdienās plkst. 14.06 / atkārtojums piektdienās plkst. 18.00

sarunas ar ekspertiem

par hrestomātiskiem opusiem un jauniem CD

vada Ilze MEDNE un Orests SILABRIEDIS

